

HOTĂRÎRE
pentru aprobarea Raportului cu privire la exercitarea
jurisdicției constituționale în anul 2005

nr. 1 din 13.01.2006

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.9-12/1 din 20.01.2006

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:

Victor PUȘCAȘ - președinte, judecător-raportor
Alina IANUCENCO - judecător
Mircea IUGA - judecător
Dumitru PULBERE - judecător
Elena SAFALERU - judecător
Ion VASILATI - judecător

cu participarea grefierii Galina Pancratov, șefului Secretariatului Victor Rusu, în baza art.10 și art.23 alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.5 lit.i) și art.80 din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară Raportul cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2005.

Conducându-se după prevederile art.26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.61 alin.(1) și art.62 lit.f) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Raportul cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2005, cu anexele respective, care sînt parte integrantă a raportului.
2. Raportul se expediază Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Consiliului Superior al Magistraturii.
3. Prezenta Hotărîre este definitivă și, împreună cu raportul, se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

Președintele Curții Constituționale

Victor PUȘCAȘ

Chișinău, 13 ianuarie 2006.

Nr.1.

Aprobat
prin Hotărîrea Curții Constituționale
nr.1 din 13 ianuarie 2006

RAPORT
cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2005

**I. DATE STATISTICE PRIVIND EXERCITAREA JURISDICȚIEI
CONSTITUȚIONALE ÎN ANUL 2005**

În anul de referință la Curte au fost depuse 32 de sesizări pentru controlul constituționalității actelor normative (15 legi, 4 hotărîri ale Guvernului și o hotărîre a Parlamentului), o sesizare pentru interpretarea Constituției, 2 sesizări pentru revizuirea Constituției. De asemenea, s-au aflat în proces de examinare 2 sesizări din cele 27 depuse în anul 2004.

Deputații în Parlament au depus 17 sesizări. Comisia specială a Parlamentului a înaintat o adresare privind confirmarea legalității alegerii Președintelui Republicii Moldova. Un grup de 44 de deputați și

Guvernul au depus spre avizare proiecte de lege pentru modificarea art.24 alin.(3) din Constituție. 2 sesizări au fost semnate de avocați parlamentari, 3 sesizări privind excepții de neconstituționalitate au fost înaintate de Curtea Supremă de Justiție, o sesizare a depus Procurorul General și 6 adresări a înaintat Comisia Electorală Centrală privind raportul rezultatelor alegerii Parlamentului Republicii Moldova și validarea a 10 deputați în Parlament.

Au fost supuse controlului constituționalității 13 acte normative, 10 fiind apreciate neconstituționale și 3 constituționale. Au fost declarate neconstituționale 18 norme de drept și constituționale 5 norme de drept.

Curtea a pronunțat 25 de hotărâri, inclusiv 11 hotărâri în probleme ce țin de competența funcțională a Curții.

Curtea a emis 2 avize: asupra proiectului de lege privind modificarea art.24 alin.(3) din Constituție și privind confirmarea legalității alegerii Parlamentului.

Printr-o decizie și o hotărâre s-au sistat două procese.

Nu au fost acceptate spre examinare în fond 13 sesizări, inclusiv 2 prin decizii.

Au fost expuse 2 opinii separate asupra unei hotărâri a Curții.

Au fost adoptate 2 adrese către Parlament.

La 1 ianuarie 2006 au rămas neexamine 3 sesizări.

(Anexele nr.1 - 4).

1.1. Art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție (Controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului)

La 25 ianuarie 2005 Curtea Constituțională a recunoscut constituționale prevederile art.5 alin.(1) lit.e) și art.17 din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 "Privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale" (**Hotărârea nr.3**¹).

¹ M.O. nr.24-25/3 din 11.02.2005

În opinia avocatului parlamentar, care a depus două sesizări asupra acestei legi, suma indemnizației pentru nașterea copilului trebuie să fie egală, indiferent de faptul dacă părinții sînt asigurați sau nu.

În hotărârea sa Curtea a subliniat că dreptul la prestații de asigurări sociale se exercită prin sistemul public de asigurări sociale în cazul apariției riscurilor împotriva cărora persoana s-a asigurat prin achitarea unor contribuții.

Curtea a relevat că dobîndirea calității de asigurat este condiționată de plata unor contribuții din venitul realizat. Dreptul constituțional al cetățeanului la asigurare socială se realizează în cazurile și în mărimile stabilite de lege.

Potrivit legislației în vigoare, indemnizația unică la nașterea copilului se acordă: de la bugetul asigurărilor sociale de stat persoanelor asigurate și de la bugetul de stat persoanelor neasigurate.

Curtea a subliniat că, potrivit art.24 din Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2005 nr.383-XV din 18 noiembrie 2004, cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului constituie suma de 500 de lei pentru fiecare copil născut viu, înțelegîndu-se că destinatarii acesteia sînt atît persoanele asigurate, cît și persoanele neasigurate.

La 21 aprilie 2005 Curtea a declarat neconstituțională Legea ordinară nr.981-XIV din 11 mai 2000 "Privind terenurile proprietate publică și delimitarea lor" și sintagma "ale căror construcții hidrotehnice se află la balanța primăriilor" din art.2³ din Codul apelor în redacția Legii nr.446-XV din 13 noiembrie 2003 "Pentru modificarea și completarea unor acte legislative" (**Hotărârea nr.12**²).

² M.O. nr.67-68/10 din 06.05.2005

Autorul sesizării a solicitat controlul constituționalității sintagmei "Dacă reprezentanții părților nu convin asupra hotarelor, acestea sînt determinate de Guvern la propunerea Agenției Naționale de Cadastru, Resurse Funciare și Geodezie" din art.2 alin.(3) din Legea nr.981-XIV.

În baza art.6 alin.(2) și (3) din Codul jurisdicției constituționale Curtea Constituțională a extins controlul constituționalității asupra Legii nr.981-XIV integral.

Curtea a constatat că unele prevederi ale legii sînt neconstituționale. Astfel, art.2 alin.(3) din lege, potrivit căruia litigiile privind stabilirea hotarelor terenurilor se soluționează de către Guvern, contrazice art.20 și art.114 din Legea Supremă, care statuează că justiția se înfăptuiește, în numele legii, numai de instanțele judecătorești și nici o lege nu poate îngredi accesul liber la justiție.

De asemenea, Curtea a relevat că Legea nr.981-XIV contrazice principiile de bază privind administrația publică locală, consfințite în art.109 din Constituție și dezvoltate în Codul funciar, în domeniul respectiv. Astfel, Codul funciar, care are putere juridică superioară față de legea ordinară, prevede în art.9 și art.10 că stabilirea suprafețelor de teren din cadrul raionului și municipiului, satului (comunei) care rămân în proprietatea statului ține de competența consiliilor unităților administrativ-teritoriale respective. De asemenea în competența consiliilor intră retragerea dreptului de proprietate asupra terenurilor în condițiile prevăzute de lege.

Prin aceeași hotărâre Curtea a supus controlului constituționalității și unele norme din Codul apelor și a menționat că, potrivit art.1³ din Codul apelor, obiectivul acvatic natural sau artificial este unic și indivizibil, din el făcând parte apa, terenul aflat sub apă, fișiile riverane de protecție, construcțiile hidrotehnice (baraje, diguri).

Din analiza textuală a art. 2³ din Codul apelor rezultă expres că obiectivele acvatice ale căror construcții hidrotehnice nu se află la balanța primăriilor sînt fie proprietatea publică a statului, fie proprietatea persoanelor fizice și juridice, însă nici art.2² privind obiectivele acvatice proprietate publică a statului, nici art. 2⁴ privind proprietatea privată asupra obiectivelor acvatice, articole din Codul apelor care stipulează temeiurile dreptului de proprietate, nu subordonează dreptul de proprietate asupra obiectivului acvatic de aflarea acestuia la balanța proprietarului.

Astfel, Curtea Constituțională a apreciat că sintagma "ale căror construcții hidrotehnice se află la balanța primăriilor" din art.2³ din Codul apelor îngreșește dreptul unităților administrativ-teritoriale la proprietate, consfințit de art.127 din Legea Supremă, potrivit căruia resursele naturale, inclusiv apele folosite în interes public, fac obiectul exclusiv al proprietății publice, care aparține fie statului, fie unităților administrativ-teritoriale.

La 19 iulie 2005 Curtea a declarat neconstituționale unele prevederi din Codul de procedură penală (**Hotărârea nr.16³**).

³ M.O. nr.101-103/12 din 29.07.2005

Prin sesizarea depusă au fost contestate prevederile art.452 alin.(1) din Codul de procedură penală, conform cărora inculpatul, partea vătămată, partea civilmente responsabilă, după epuizarea căilor ordinare de atac, pot depune recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție numai prin intermediul avocatului.

Curtea Constituțională și-a extins limitele competenței și a supus controlului constituționalității și alte dispoziții ale Codului de procedură penală ce au tangență cu obiectul sesizării.

Curtea a relevat că atît Constituția țării, cît și tratatele internaționale cu privire la drepturile omului statuează principiul egalității tuturor în fața legii, accesul liber la justiție, dreptul la apărare.

Potrivit art.20 din Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngreși accesul la justiție.

De asemenea, Curtea Constituțională a menționat că prevederile art.54 alin.(2) din Constituție nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în art.20 - 24 din Constituție. Curtea a apreciat că sub aspectul asigurării garanțiilor unui proces echitabil în cadrul procedurii de exercitare și examinare a recursului în anulare, prevederile art.452 alin.(1) din Codul de procedură penală limitează dreptul cetățeanului la apărare.

Curtea Constituțională a constatat că sintagma "prin intermediul avocatului" și propoziția a doua "În cazul în care recursul prevăzut în prezentul articol este declarat de altă persoană decît procurorul sau avocatul, recursul se restituie persoanei care l-a declarat cu o scrisoare de însoțire, explicîndu-i-se modul de declarare a acestuia" din art.421, dispozițiile art.433 alin.(1), sintagma "prin intermediul avocatului" din art.452 alin.(1), dispozițiile art.455 alin.(3) din Codul de procedură penală contravin art.15, art.20, art.26 și art.54 din Constituție, precum și art.11 alin.1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, art.14 alin.3 lit.d) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

La 22 noiembrie 2005 Curtea a apreciat drept constituționale prevederile art.9 alin.(3) și sintagma "fără a se depăși perioada maximă pentru care se acordă indemnizație prevăzută de prezenta lege" din art.11 din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 "Privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale" (**Hotărârea nr.21⁴**).

⁴ M.O. nr.161-163/15 din 02.12.2005

În opinia semnatarului sesizării, termenul pentru care se acordă indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă trebuie să fie egal pentru toți angajații, indiferent de durata contractului de muncă.

Curtea a apreciat că stipulația legii, prin care asigurații cu contract individual de muncă de o durată determinată, inclusiv cei angajați la lucrări sezoniere, precum și șomerii, pot beneficia de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cel mult 30 de zile în cursul unui an calendaristic, se fondează pe specificul acestui gen de contracte. Or, potrivit art.54 alin.(2) din Codul muncii, contractul individual de muncă de o durată determinată se încheie pe un termen ce nu depășește 5 ani și, potrivit art.55, în vederea executării unor lucrări cu caracter temporar.

Această stipulație, după caracter, este similară celor aplicate în domeniul salarizării și în cel fiscal și nicidecum nu învederează încălcarea principiului egalității în drepturi a cetățenilor și a principiului nediscriminării, deoarece dreptul de asigurare socială este pus în relație directă cu obligația de a contribui prin cotizații la sistemul public de asigurări sociale.

Curtea Constituțională a relevat că după încadrarea în grad de invaliditate, care se poate produce atât la expirarea a 210 zile, termenul-limită pentru care se acordă indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă în aceste cazuri, cât și mai devreme, persoana beneficiază de o altă prestație de asigurări sociale - pensia de invaliditate. Plata indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă se sistează în conformitate cu art.7 alin.(4) din Legea nr.489-XIV, potrivit căruia în sistemul public asigurații nu pot beneficia concomitent de două sau mai multe prestații de asigurări sociale.

Doi judecători nu au fost de acord cu hotărârea Curții și, în opiniile separate, au subliniat că dispozițiile art.16, art.47 și art.131 din Constituție privind egalitatea în drepturi a cetățenilor, dreptul la sănătate și îngrijire medicală, participarea obligatorie a cetățenilor la constituirea bugetului asigurărilor sociale, în coroborare cu prevederile Codului muncii, impun statului obligația aplicării unui tratament egal al cetățenilor săi în domeniul securității și asigurării sociale. Ei au opinat că Curtea n-a adus argumente concludente privind constituționalitatea prevederilor sesizate.

* * *

Ca urmare a modificării legii contestate și retragerii sesizării de către autor, Curtea Constituțională a sistat procesul pentru controlul constituționalității prevederilor art.126 alin.(3) din Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002 (**Decizia nr.1 din 22 decembrie 2005**⁵). Totodată, Curtea a adoptat o adresă, prin care a atras atenția Parlamentului asupra oportunității de a determina în lege din punct de vedere cantitativ "proporțiile mici și mari" ale substanțelor narcotice și psihotrope. Curtea a opinat că nereglementarea acestei probleme de drept îngreunează aplicarea de către organele de urmărire penală și instanțele de judecată a prevederilor art.105³ din Codul cu privire la contravențiile administrative, art.134¹ art.217, art.217¹, art.217⁴ din Codul penal și art.159 din Codul de procedură penală.

⁵ M.O. nr.176-181/19 din 30.12.2005

* * *

Curtea a respins sesizările:

- pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Hotărârii Parlamentului nr.444-XV din 24 decembrie 2004 "Privind stabilirea datei pentru alegerea Parlamentului", relevând lipsa obiectului și conținutul declarativ al sesizărilor (**Decizia din 06.01.2005**⁶ și **scrisorile nr.JCC-03/3a din 12.01.2005, nr.JCC-04/4a din 31.01.2005**);

⁶ M.O. nr.5-12/1 din 14.01.2005

- pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.731-XIII din 15.02.1996 "Cu privire la leasing", constatând irelevanța argumentelor invocate (**scrisoarea nr.JCC-04/8a din 11.04.2005**);

- pentru controlul constituționalității prevederilor art.126 alin.3 lit.b) și art.217 alin.3 din Codul penal, fiindcă nu au fost respectate prescripțiile legale privind invocarea motivelor concrete de neconstituționalitate a actului contestat (**scrisoarea nr.JCC-05/19a din 27.09.2005**);

- pentru controlul constituționalității Anexei nr.2 la Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 "Privind pensiile de asigurări sociale de stat" în redacția Legii nr.358-XV din 31 iulie 2003 "Pentru modificarea și completarea unor acte legislative", observând că din conținutul sesizării nu reiese legătura cauzală dintre prevederile contestate și normele constituționale în baza cărora au fost formulate argumentele (**scrisoarea nr.JCC-04/24a din 26.10.2005**);

- pentru controlul constituționalității art.48 alin.(2), art.53 alin.(1), (3) și (4), art.54 alin.(7) și art.69 alin.(2) din Codul electoral în redacția Legii nr.176-XVI din 22 iulie 2005 "Pentru modificarea și completarea Codului electoral", întrucât sesizarea nu corespundea după formă și conținut prescripțiilor procedurale ale jurisdicției constituționale (**scrisoarea nr.JCC-03/26a din 29.11.2005**);

- pentru controlul constituționalității art.251 din Codul penal - însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tănuirea bunurilor gajate, sechestrate sau confiscate, deoarece sesizarea nu acoperea concluziile concrete de neconstituționalitate pentru toate sintagmele contestate (**scrisoarea nr.PCC-01/27a din 12.12.2005**).

1.2. Art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție (Controlul constituționalității hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului)

La 21 aprilie 2005, prin **Hotărîrea nr.12⁷**, Curtea a declarat neconstituționale integral următoarele hotărîri ale Guvernului:

⁷ M.O. nr.67-68/10 din 06.05.2005

- nr.837 din 14 august 2001 "Despre unele măsuri privind delimitarea terenurilor proprietate publică";
- nr.1679 din 24 decembrie 2002 "Despre delimitarea terenurilor proprietate publică în județul Orhei";
- nr.959 din 4 august 2003 "Cu privire la delimitarea terenurilor proprietate publică în unele unități administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova";

- nr.1181 din 30 septembrie 2003 "Cu privire la delimitarea terenurilor proprietate publică pe municipiul Bălți";

- nr.375 din 13 aprilie 2004 "Despre delimitarea terenurilor proprietate publică a localităților din componența municipiului Chișinău", care au fost adoptate în executarea Legii nr.981-XIV, apreciată neconstituțională prin aceeași hotărîre a Curții.

Curtea Constituțională a relevat că Hotărîrea Guvernului nr.1679 din 24 decembrie 2002 "Despre delimitarea terenurilor proprietate publică în județul Orhei" contravine de asemenea art.110 alin.(1) din Constituție, deoarece organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nu atestă categoria "județ".

Prin hotărîrile Guvernului nr.959/2003 și nr.1679/2002 statului i-au fost atribuite în proprietate publică un șir de terenuri din fondul apelor cu o suprafață nesemnificativă variind între 0,46 ha și 2 - 3 ha (Anenii Noi, Cahul, Călărași, Edineț, Florești, Leova, Glodeni, Orhei ș.a.). Curtea a menționat că avizele Guvernului, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenției de Stat Relații Funciare și Cadastru nu conțin date concludente care ar demonstra că, din punct de vedere economic, ecologic, istorico-cultural sau al securității statului, terenurile respective au caracter strategic pentru Republica Moldova.

La 6 octombrie 2005 Curtea a declarat neconstituțională Anexa nr.1 la Hotărîrea Guvernului nr.956 din 28 decembrie 1994 "Cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă a deținătorilor de autovehicule și vehicule electrice urbane" (**Hotărîrea nr.18⁸**).

⁸ M.O. nr.135-138/13 din 14.10.2005

Autorul sesizării a contestat dispozițiile pct.28 și pct.30 din Anexa nr.1, care prevăd condițiile acordării despăgubirii de asigurare pentru pagubele produse prin vătămări corporale sau decesul terțelor persoane în urma accidentelor rutiere.

În ședința Curții Constituționale autorul a extins obiectul sesizării asupra textului integral al Anexei nr.1 și a subliniat că în ansamblu prevederile cuprinse în Anexă comportă caracter normativ general, reglementarea unor asemenea relații prin hotărîre a Guvernului denotă încălcarea art.6 din Constituție.

Curtea a subliniat că asigurarea de răspundere civilă pentru pagube produse prin accidente de autovehicule terțelor persoane este unul din tipurile asigurării obligatorii. Avînd în vedere că art.4 alin.(2) din Legea nr.1508-XII "Cu privire la asigurări" comportă caracter imperativ, legislatorul, prin dispozițiile art.62 din Legea nr.1508-XII, introdus la 6 martie 2003 prin Legea nr.93-XV, a obligat Guvernul să elaboreze și să prezinte Parlamentului în termen de 3 luni proiectul de lege cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule. Norma legală denotă voința clară și consecventă a legislatorului că relațiile privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă a deținătorilor de transport se reglementează prin lege.

Aplicarea prevederilor Anexei nr.1 pentru reglementarea relațiilor care apar ca urmare a survenirii riscului asigurat încalcă dispozițiile constituționale cuprinse în art.6 privind separația și colaborarea puterilor în stat, aduce atingere art.66 lit.c) din Constituție, care statuează că Parlamentul asigură unitatea

reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării. În plus, conform art.102 alin.(2) din Constituție, hotărârile Guvernului se adoptă pentru organizarea executării legilor.

Curtea Constituțională, în jurisprudența sa anterioară, a statuat că hotărârile Guvernului sînt subsecvente legilor adoptate de Parlament. Guvernul, ca organ executiv suprem, în exercitarea atribuțiilor constituționale și a celor ce decurg din Legea cu privire la Guvern, organizează executarea legilor, scop în care emite hotărâri pentru a preciza o lege, a o face cît mai clară și a o aplica cît mai corect.

Curtea Constituțională a apreciat că prevederile punctelor 28 și 30 din Anexa nr.1, prin care sînt stabilite limitele cuantumului despăgubirilor, instituie norme juridice primare, general obligatorii, prin care fapt contrazic voința legislatorului.

Deoarece hotărârile Guvernului adoptate pentru organizarea executării legilor nu pot conține norme juridice primare, Curtea a conchis că Guvernul și-a depășit atribuțiile constituționale statuate de art.102 alin.(2), a comis o ingerință în activitatea Parlamentului, încălcînd dispozițiile art.6 din Constituție.

* * *

Curtea a sistat procesul pentru controlul constituționalității pct.2 lit.a) și lit.b) din Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1478 din 15 noiembrie 2002, cu modificările și completările operate prin Hotărîrea Guvernului nr.416 din 26 aprilie 2004, pentru motivul că excepția de neconstituționalitate a actului contestat a fost rezolvată (**Hotărîrea nr.3 din 25.01.2005**⁹).

⁹ M.O. nr.24-25/3 din 11.02.2005

* * *

Au fost respinse prin scrisori sesizările care nu corespundeau după formă și conținut cerințelor procedurii jurisdicției constituționale, și anume sesizările pentru controlul constituționalității:

- pct.42 din Anexa nr.1 "Procedura de înregistrare și soluționare a cererilor de loc de muncă și ajutor de șomaj" la Hotărîrea Guvernului nr.862 din 14 iulie 2003 - sesizarea nu conținea argumente concrete, prin care norma contestată contravine Constituției, și o analiză a legislației invocate (**scrisoarea nr.JCC-04/16a din 09.08.2005**);

- unor prevederi ale Hotărîrii Guvernului nr.740 din 11.06.2002 "Cu privire la edificiile și locașurile de cult" - din conținutul sesizării nu reieșea legătura causală dintre prevederile contestate și normele constituționale în baza cărora au fost formulate argumentele (**scrisoarea nr.JCC-04/29a din 12.12.2005**).

1.3. Art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție (Interpretarea Constituției)

Nu s-a acceptat spre examinare sesizarea privind interpretarea art.71 din Constituție pentru motivul că anterior, prin **Hotărîrea nr.8 din 16 februarie 1999**, Curtea Constituțională a dat interpretare prevederilor acestui articol (**Decizia din 22.12.2005**¹⁰).

¹⁰ M.O. nr.176-181/18 din 30.12.2005

1.4. Art.135 alin.(1) lit.c) din Constituție (Avizarea inițiativelor de revizuire a Constituției)

La 22 septembrie 2005 Curtea a emis **Avizul nr.21**¹¹ asupra proiectelor de lege pentru modificarea art.24 alin.(3) din Constituție, depuse de un grup de deputați în Parlament și de Guvern.

¹¹ M.O. nr.129-131/12 din 30.09.2005

Analizînd proiectele de lege sub aspectul conformității cu dispozițiile art.142 alin.(2) din Constituție, care statuează că nici o revizuire nu poate fi făcută, dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora, Curtea a relevat că dreptul la viață este un drept natural al omului, cu care acesta este înzestrat de la naștere, că statul protejează acest drept sub cea mai rigidă formă, interzicînd înstrăinarea, cedarea, privarea sau restricționarea lui.

Curtea a subliniat că aplicarea pedepsei cu moartea reprezintă un act ireparabil, crud și inuman, fiind în contradicție cu scopul urmărit de Codul penal. Excluderea pedepsei capitale în toate circumstanțele din noul Cod penal denotă elocvent tendința Republicii Moldova de a deveni un stat social, democratic și de drept, în care viața și sănătatea, onoarea și demnitatea, integritatea și securitatea omului sînt recunoscute ca cele mai înalte valori sociale.

Art.24 alin.(2) din Constituție nu admite în nici o situație tortura, pedepsele sau tratamentele crude, inumane sau degradante. Apreciind pedeapsa capitală ca avînd un caracter crud și inuman, Curtea a constatat neconcordanța alin.(3) cu alin.(2), care-l precedă, deoarece dispozițiile acestui alineat admit pedeapsa cu moartea în caz de război sau de pericol iminent de război.

Observînd că în proiectul său Guvernul substituie termenul "a aboli" cu termenul "a interzice", Curtea Constituțională a remarcat că, raportat la pedeapsa cu moartea, termenul "a aboli" se atestă nu numai în Constituția Republicii Moldova, dar și în majoritatea constituțiilor statelor, precum și în majoritatea tratatelor internaționale, ceea ce învederează predilecția care i se acordă în limbajul juridic.

Curtea a constatat că proiectele de lege constituțională nu încalcă unitatea materiei constituționale și nu depășesc limitele de revizuire a Constituției, prevăzute de art.141 și art. 142 din Constituție.

1.5. Art.135 alin.(1) lit.d) din Constituție
(Confirmarea rezultatelor referendumurilor republicane)

În anul de referință Curtea nu s-a pronunțat în această problemă.

1.6. Art.135 alin.(1) lit.e) din Constituție
(Confirmarea rezultatelor alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova)

La 17 martie 2005, prin **Avizul nr.1**¹², Curtea a confirmat legalitatea alegerii Parlamentului Republicii Moldova și, prin **Hotărîrea nr.6**¹³, a validat deputații aleși în cadrul scrutinului parlamentar din 6 martie 2005.

¹² M.O. nr.42-45/5 din 21.03.2005

¹³ M.O. nr.42-45/4 din 21.03.2005

La 6 aprilie 2005, prin **Hotărîrea nr.8**¹⁴, Curtea a confirmat rezultatele alegerii Președintelui Republicii Moldova.

¹⁴ M.O. nr.55-58/7 din 08.04.2005

Pe parcursul anului, ca urmare a demisiei unor deputați, Curtea a validat alți 10 deputați în Parlament.

* * *

Nu s-a acceptat spre examinare în fond sesizarea unui deputat în Parlament, prin care se contesta legalitatea alegerilor parlamentare. Curtea a conchis că sesizarea este lipsită de obiect, deoarece problemele abordate în ea nu țin de competența Curții Constituționale (**scrisoarea nr.JCC-06/5e din 04.03.2005**).

1.7. Art.135 alin.(1) lit.f) din Constituție
(Constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile)

În anul 2005 Curtea nu a examinat astfel de cauze.

1.8. Art.135 alin.(1) lit.g) din Constituție
(Rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție)

La 29 martie 2005 Curtea a declarat neconstituționale cuvintele: "în apel" din art.13 alin.(2), "cu apel" din art.32 alin.(1), "cu recurs" din art.32 alin.(2) și dispozițiile art.33 alin.(1), alin.(2) și alin.(3) din Legea nr.1286-XV din 25 iulie 2002 "Cu privire la statutul refugiaților", sesizate de Curtea Supremă de Justiție, la cererea Curții de Apel Chișinău (**Hotărîrea nr.7**¹⁵).

¹⁵ M.O. nr.55-58/6 din 08.04.2005

Potrivit Legii nr.1286-XV, autoritatea competentă în soluționarea problemei în materie de azil este Direcția Principală pentru Refugiați de pe lângă Departamentul Migrațiune, directorul căreia este abilitat cu dreptul de a acorda, retrage și anula statutul de refugiat (art.12). Prin art.13 alin.(2) legiuitorul a atribuit

Consiliului pentru Refugiați funcția de a examina în apel plîngerile împotriva respingerii cererii de acordare a statutului de refugiat.

Curtea a remarcat că, utilizînd în prevederile contestate noțiunile "apel" și "recurs" și stipulînd că recursul la Curtea de Apel este ultima cale de atac în raporturile juridice respective, legiuitorul, de fapt, a atribuit unei autorități publice funcții ale instanțelor judecătorești și astfel a creat un mecanism neprevăzut de Constituție.

Curtea a relevat că, potrivit art.114 și art.115 din Constituție, justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești. Potrivit art.53 alin.(1) din Constituție, persoana vătămată într-un drept al său este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins.

Curtea Constituțională a constatat că dreptul la protecție juridică presupune existența unor garanții, care să permită realizarea lor, și a relevat că excluderea posibilității de a exercita căile de atac împotriva hotărîrilor judecătorești limitează dreptul persoanei la apărare juridică.

Stabilind în lege că instanța judecătorească examinează recursul solicitantului de azil și se pronunță asupra legalității deciziei Consiliului pentru Refugiați printr-o decizie motivată, legiuitorul a lipsit solicitantul de azil de posibilitatea de a intenta o acțiune în instanța de fond în vederea reparării dreptului încălcat de o autoritate publică și astfel a încălcat art.16, art.20, art.53 alin.(1) și art.119 din Constituție.

La 22 decembrie 2005, prin **Hotărîrea nr.24**¹⁶, Curtea a recunoscut constituționale prevederile art.73 alin.(6) din Legea insolabilității nr.632-XV din 14 noiembrie 2001, sesizate de Curtea Supremă de Justiție, la cererea Curții de Apel Chișinău.

¹⁶ M.O.nr.176-181/17 din 30.12.2005

Examinînd sesizarea cu privire la excepția de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a relevat că, pornind de la cerințe economice și sociale, statul este în drept să instituie prin lege anumite restrîngerii la practicarea unor genuri de activitate.

Fiind de natură procedurală, dispozițiile art.73 alin.(6) din Legea insolabilității comportă caracter executoriu pentru instanțele de judecată și caracter restrictiv pentru titularii licenței pentru administrarea insolabilității, impunînd instanței de judecată obligația de a desemna, la propunerea creditorilor sau debitorului, un administrator al insolabilității la o singură întreprindere și doar în cazuri excepționale, cu acordul creditorilor, la două întreprinderi.

Curtea a conchis că restrîngerea instituită de art.73 alin.(6) din Legea insolabilității se înscrie în măsurile aplicabile prevăzute de art.54 alin.(2) și alin.(4) din Constituție.

Prin esența lor, prevederile art.73 alin.(6) din Legea insolabilității reprezintă o garanție a valorificării tuturor factorilor de producție, contribuind la eficientizarea activității profesionale a administratorilor insolabilității și majorarea numărului de specialiști în acest domeniu, și o garanție a protecției concurenței loiale, deoarece sînt aplicate tuturor titularilor licenței pentru administrarea insolabilității.

Curtea a apreciat că instituirea acestei restrîngerii se află în concordanță cu dispozițiile art.126 alin.(2) lit.c) din Constituție, care consfințesc obligația statului de a proteja interesele naționale în activitatea economică, financiară și valutară.

În contextul acestei cauze Curtea Constituțională a adoptat o adresă, prin care a atras atenția Parlamentului asupra unor omisiuni în legislație. Curtea a relevat că condițiile de licențiere a activității de administrare a insolabilității și de desemnare a administratorilor insolabilității la întreprinderile insolabile, prevăzute de legislație, sînt sumare. În opinia Curții, licențierea activității de administrare a insolabilității și, implicit, desemnarea administratorilor insolabilității necesită perfecționare.

* * *

Nu a fost acceptată spre examinare sesizarea Curții Supreme de Justiție privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.33 alin.(1) lit.a) din Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 "Privind pensiile de asigurări sociale de stat" pentru motivul că nu cuprindea obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, expunerea normelor legale și argumentele care să dovedească că norma contestată contravine Constituției (**scrisoarea nr.JCC-05/7g din 14.04.2005**).

1.9. Art.135 alin.(1) lit.h) din Constituție

(Soluționarea chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid)

În anul de referință Curtea n-a examinat nici un dosar într-o astfel de problemă.

II. EXECUTAREA HOTĂRÎRILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

Adoptând Legea nr.97 din 26 mai 2005¹⁷, Parlamentul a executat Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 29 martie 2005¹⁸, prin care au fost declarate neconstituționale cuvintele: "în apel" din art.13 alin.(2), "cu apel" din art.32 alin.(1), "cu recurs" din art.32 alin.(2) și dispozițiile art.33 alin.(1), alin.(2) și alin.(3) din Legea cu privire la statutul refugiaților nr.1286-XV din 25.07.2002.

¹⁷ M.O. nr.92-94/435 din 08.07.2005

¹⁸ M.O. nr.55-58/6 din 08.04.2005

Hotărârea Curții nr.12 din 21.04.2005¹⁹, prin care au fost declarate neconstituționale Legea nr.981-XIV din 11.05.2000 și sintagma "ale căror construcții hidrotehnice se află la balanța primăriilor" din art.2³ din Codul apelor în redacția Legii nr.446-XV din 13 noiembrie 2003 "Pentru modificarea și completarea unor acte legislative", a fost executată ca urmare a adoptării Legii nr.252-XVI din 21.10.2005²⁰.

¹⁹ M.O. nr.67-68/10 din 06.05.2005

²⁰ M.O. nr.151-153/724 din 11.11.2005

Prin Hotărârea nr.1026 din 3 octombrie 2005²¹ Guvernul a executat Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 21 aprilie 2004²² privind hotărârile Guvernului nr.837 din 14.08.2001, nr.1679 din 24.12.2002, nr.959 din 04.08.2003, nr.1181 din 30.09.2003, nr.375 din 13.04.2004, declarate neconstituționale.

²¹ M.O. nr.135-138/1114 din 14.10.2005

²² M.O. nr.67-68/10 din 06.05.2005

Prin Legea nr.248-XVI din 21 octombrie 2005²³ Parlamentul a executat Hotărârea Curții Constituționale nr.16 din 19 iulie 2005²⁴ despre neconstituționalitatea sintagmei "prin intermediul avocatului", propoziției "În cazul în care recursul prevăzut în prezentul articol este declarat de altă persoană decât procurorul sau avocatul, recursul se restituie persoanei care l-a declarat cu o scrisoare de însoțire, explicându-i-se modul de declarare a acestuia" din art.421; art.433 alin.(1), sintagmei "prin intermediul avocatului" din art.452 alin.(1), art.455 alin.(3).

²³ M.O. nr.145-147/707 din 04.11.2005

²⁴ M.O. nr.101-103/12 din 29.07.2005

După mai multe sesizări ale Curții, la finele anului 2005, prin Legea nr.343-XVI din 22 decembrie 2005, Parlamentul a executat Hotărârea Curții nr.28 din 30 mai 2002²⁵, prin care au fost declarate neconstituționale sintagma "...și rusă" din art.10 în partea referitoare la denumirea localităților și străzilor și sintagma "...și rusă" din art.11 alin.(1) din Legea nr.382-XV din 19 iulie 2001 "Cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor".

²⁵ M.O. nr.75/19 din 13.06.2002

Pentru moment nu este executată Hotărârea nr.18 din 6 octombrie 2005²⁶ pentru controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr.956 din 28 decembrie 1994 "Cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă a deținătorilor de autovehicule și vehicule electrice urbane".

²⁶ M.O. nr.135-138/13 din 14.10.2005

III. PUBLICITATE ȘI TRANSPARENȚĂ

În anul 2005, în Monitorul Oficial au fost publicate 20 de acte ale Curții Constituționale.

Cu sprijinul financiar al unor organizații internaționale au fost editate cărțile: "Curtea Constituțională: 10 ani de activitate", "Jurisprudența Curții Constituționale: 02.1995 - 02.2005", "Justiția constituțională: actualitate și perspective", "Curtea Constituțională. Culegere de hotărâri și decizii, 2004", a fost realizat filmul documentar "Vox populi".

Toate ședințele Curții au fost publice, asigurându-se accesul liber la ele al reprezentanților societății civile și mass-media.

Cu ocazia unor evenimente importante Curtea a convocat conferințe de presă.

La 28 octombrie 2005, Ziua Europeană a Justiției Civile, ușile Curții au fost deschise pentru toți doritorii, a fost organizată o conferință pentru persoanele interesate, au avut loc audieri ale cetățenilor.

Au apărut 4 numere ale revistei științifice și informative de drept "Justiția Constituțională", inclusiv o ediție specială consacrată celei de-a 10-a aniversări a Curții Constituționale. Revista instituției a fost înregistrată de UNESCO, indicele JSSN 1810 - 7257.

IV. ADRESĂRILE CETĂȚENILOR

În anul de referință au fost depuse peste 200 de adresări și petiții ale cetățenilor referitoare la:

- decizii judecătorești	
- pensie	50
- încălcarea drepturilor omului	
- atribuirea cotei de pământ	10
- indexarea depunerilor bănești	
și altele.	20
O parte din petiții au fost readresate instituțiilor de resort:	
- Curții Supreme de Justiție	15
- Consiliului Superior al Magistraturii	
- Procuraturii Generale a Republicii Moldova	10
- Ministerului Justiției	
- altor instituții.	7
	8
	14
	10

Curtea a răspuns la toate adresările în termenele prevăzute de lege.

V. RELAȚII INTERNAȚIONALE

La 23 februarie 2005 Curtea Constituțională a marcat solemn un deceniu de activitate. Cu acest prilej s-a desfășurat Conferința internațională "Justiția constituțională: actualitate și perspective", la care au participat reprezentanți ai celor mai importante organisme internaționale: Comisia de la Veneția a Consiliului Europei, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO), Organizația internațională a Francofoniei (OIF), Centrul European de Drept Public (Atena) și ai curților constituționale din Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Bulgaria, Franța, Germania, Lituania, Polonia, România, Rusia, Slovenia, Ucraina. La ședința festivă, care a precedat Conferința, au rostit alocuțiuni și mesaje de felicitare Vladimir Voronin, Președintele Republicii Moldova, Eugenia Ostapciuc, Președintele Parlamentului, Valeria Șterbeț, Președintele Curții Supreme de Justiție, Victoria Iftodi, ministrul justiției, Victor Pușcaș, Președintele Curții Constituționale, Alexandra Velea, reprezentantul Organizației Internaționale a Francofoniei, Gianni Buquicchio, Secretar al Comisiei de la Veneția, Gagik Harutyunyan, Președintele Curții Constituționale din Armenia. La conferință au fost abordate subiecte ce țin de apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor prin intermediul jurisdicției constituționale.

Curtea Constituțională și-a consolidat statutul de membru cu drepturi depline a trei organizații internaționale: Comisia pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), Asociația Curților Constituționale Francofone (ACCPUF) și Conferința Curților Constituționale Europene (CCCE). Judecătorii Curții au participat la două evenimente-cheie: Congresul al XIII-a al CCCE, organizat în Nicosia de Curtea Supremă a Ciprului, care a prilejuit, de asemenea, organizarea Cercului Președinților, în cadrul căruia a fost nominalizată țara care va găzdui în anul 2008 cel de-al XIV-lea Congres al CCCE, și cea de-a IV-a Conferință a șefilor de instituții membre ale ACCPUF, care a avut loc la București sub genericul "Independența judecătorilor și a jurisdicțiilor". Această Conferință a fost urmată, la finele lunii noiembrie, la Paris, de cel de-al V-lea Seminar al corespondenților naționali ai Asociației Curților Constituționale Francofone (ACCPUF), care a tratat aspecte ce țin de metodele de lucru ale curților constituționale sau ale instituțiilor echivalente.

Membrii Curții au participat, la invitația gazdelor, care au suportat cheltuielile, la o serie de conferințe și seminare internaționale, asigurând continuitatea și durabilitatea relațiilor stabilite cu instituțiile similare de peste hotare.

Le menționăm pe cele mai semnificative:

- Seminarul internațional "Dialogul între judecători", prilejuit de ceremonia de deschidere oficială a anului judiciar al Curții Europene a Drepturilor Omului, Strasbourg;
- Conferința internațională "Democrația electronică", organizată de Centrul European de Drept Public de la Atena, Grecia;
- Conferința a III-a a secretarilor generali ai curților constituționale, organizată de Curtea Constituțională a Sloveniei în or.Bled;
- Conferința internațională jubiliară "Principiile de drept și realitățile politice în exercitarea jurisdicției constituționale", consacrată aniversării a X-a a Constituției și a Curții Constituționale a Armeniei;
- Conferința internațională jubiliară "Rolul Constituției în formarea statului de drept", dedicată unui deceniu de la adoptarea Constituției Republicii Azerbaidjan etc.

În aspectul relațiilor bilaterale, momente semnificative au constituit vizitele oficiale ale delegațiilor Curții, în lunile iulie și noiembrie ale anului 2005, la Curtea Constituțională a României și la Curtea Constituțională a Federației Ruse. Astfel, la invitația oficială a Curții Constituționale a României, delegația s-a deplasat la București beneficiind de posibilitatea de a cunoaște și a vizita și alte instituții-cheie ale statului român: Consiliul Legislativ, Înalta Curte de Casație și Justiție și de a avea întreveneri cu Președintele Senatului, Avocatul Poporului. Vizita a constituit un excelent prilej de consolidare și extindere a relațiilor prietenești între aceste două instituții.

Vizita efectuată la Moscova, la invitația Președintelui Curții Constituționale a Federației Ruse, a favorizat, în egală măsură, valorificarea și consolidarea tradiționalelor relații de prietenie și colegialitate existente între aceste două curți. În cadrul acestei vizite, membrii delegației moldovenești au avut întreveneri cu reprezentanții autorităților publice și instanțelor judecătorești din Federația Rusă: Liubovi Sliska, vicepreședinte al Dumei de Stat, A.Torșin, vicepreședinte al Consiliului Federației, V.Lebedev, Președintele Judecătoriei Supreme, A.Ivanov, Președintele Curții Supreme de Arbitraj ș.a. Vizita a culminat cu semnarea Memorandumului de colaborare între Curtea Constituțională a Federației Ruse și Curtea Constituțională a Republicii Moldova.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova a fost vizitată de Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al României în Republica Moldova Filip Teodorescu, de un grup de juriști ai SUA, condus de Mark A.Meyer, Președintele Comitetului pentru Afaceri Europene al Asociației Barourilor de Avocați din New York, de reprezentanții Fondului Hanns Seidel pentru regiunea Ucrainei Gerhard Mickels și Serghei Sagorny, de reprezentanții Fundației germane pentru cooperare în domeniul juridic pentru țările Europei de Sud-Est.

Curtea Constituțională a prezentat Comisiei de la Veneția pentru publicare în buletinul specializat rezumatele celor mai importante hotărâri ale sale.

VI. CONCLUZII

Actele adoptate de Curte evidențiază caracterul consecvent, obiectiv și exigent al jurisdicției constituționale în vederea asigurării supremației Legii Supreme, respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, relieffind în același timp modul în care este percepută ideea de constituționalitate și rolul Curții de factor stabilizator în societate și de factor moderant între ramurile puterii de stat. Exercitarea cu imparțialitate a acestor atribuții învederează calitatea Curții Constituționale de componentă esențială a statului de drept.

Analiza deciziilor Curții, prin care au fost declarate neconstituționale 18 norme de drept, denotă faptul că ele vizează o mare parte a principiilor constituționale, drepturilor și libertăților fundamentale consfințite de Legea Supremă: separația puterilor în stat, accesul liber la justiție, dreptul la apărare, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, dreptul la proprietate, dreptul la autonomie locală, protecția proprietății private, protecția concurenței loiale ș.a., precum și unele norme ale tratatelor internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului, la care Republica Moldova este parte.

Prin exercitarea controlului constituționalității și adresele remise autorităților publice asupra actelor sesizate Curtea s-a manifestat ca un legislator pasiv, contribuind la procesul de legiferare în stat.

Este semnificativ succesul înregistrat în ultimii ani sub aspectul executării hotărârilor Curții Constituționale. Astfel, ca rezultat al eforturilor conjugate ale Curții Constituționale, legislativului și executivului, la 1 ianuarie 2006 erau executate toate hotărârile Curții, cu excepția Hotărârii nr.18 din 6 octombrie 2005.

Continuă să fie mare numărul sesizărilor respinse. Astfel, din 32 de sesizări depuse în anul trecut, 13 nu au fost acceptate spre examinare în fond, majoritatea fiind respinse pentru motivul nerespectării prescripțiilor prevăzute de art.39 din Codul jurisdicției constituționale, potrivit cărora sesizarea trebuie să cuprindă obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, expunerea normelor legale cu invocarea argumentelor prin care norma contestată contravine Constituției. Alte motive pentru care sesizările au fost înapoiate semnatarilor au constituit: lipsa legăturii cauzale între prevederile contestate și normele constituționale în baza cărora au fost formulate argumentele, obiectul sesizării nu ține de competența Curții Constituționale, prevederile contestate au făcut anterior obiectul controlului constituționalității sau între timp au fost modificate.

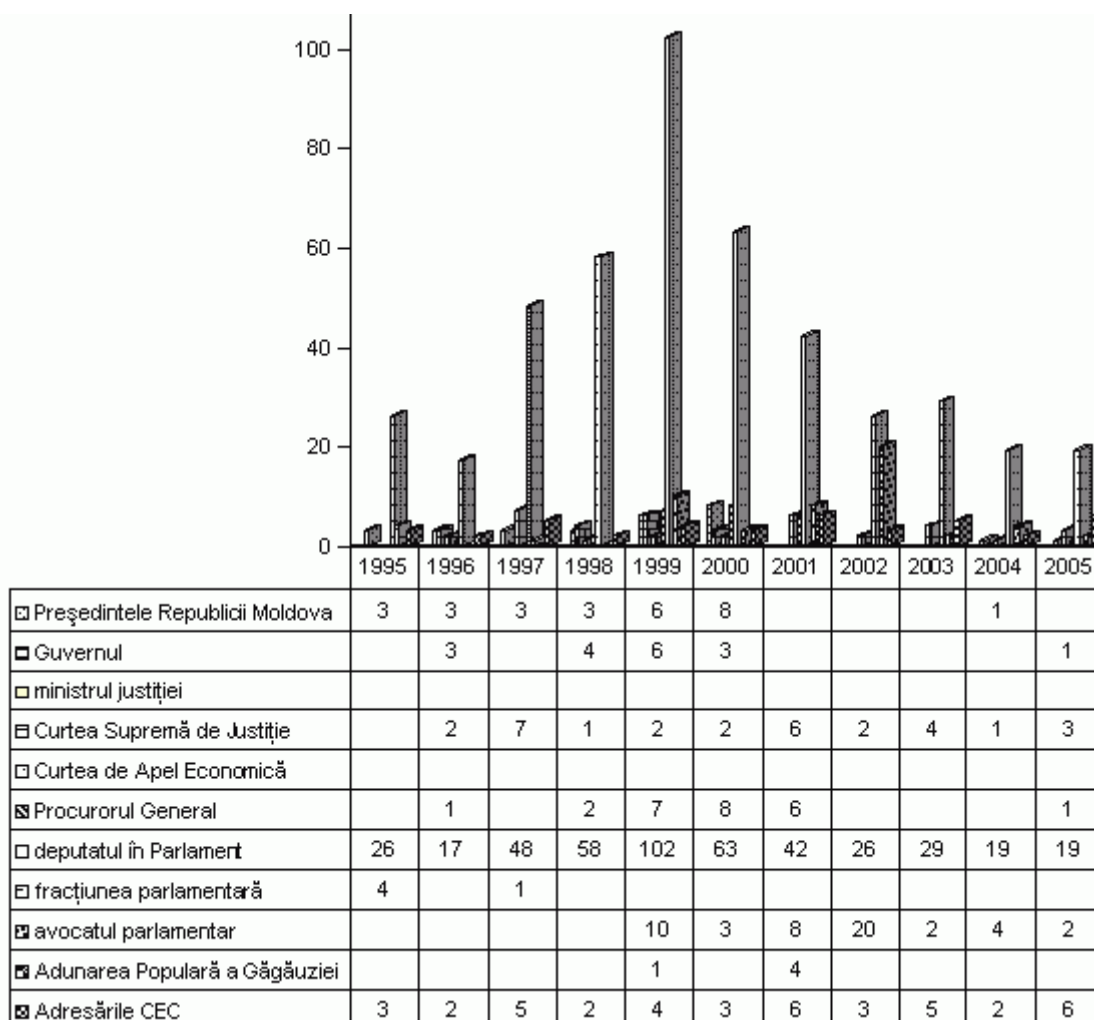
În comparație cu anii precedenți, ca o consecință pe deplin justificată a inițiativei unui grup de deputați de a abilita Curtea Constituțională cu atribuția de a examina plîngerile cetățenilor vătămați printr-un act, acțiune sau inacțiune a unei autorități publice, a crescut considerabil numărul adresărilor cetățenilor, depășind cifra 200. Motivația principală a acestora a constituit încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Victor PUȘCAȘ

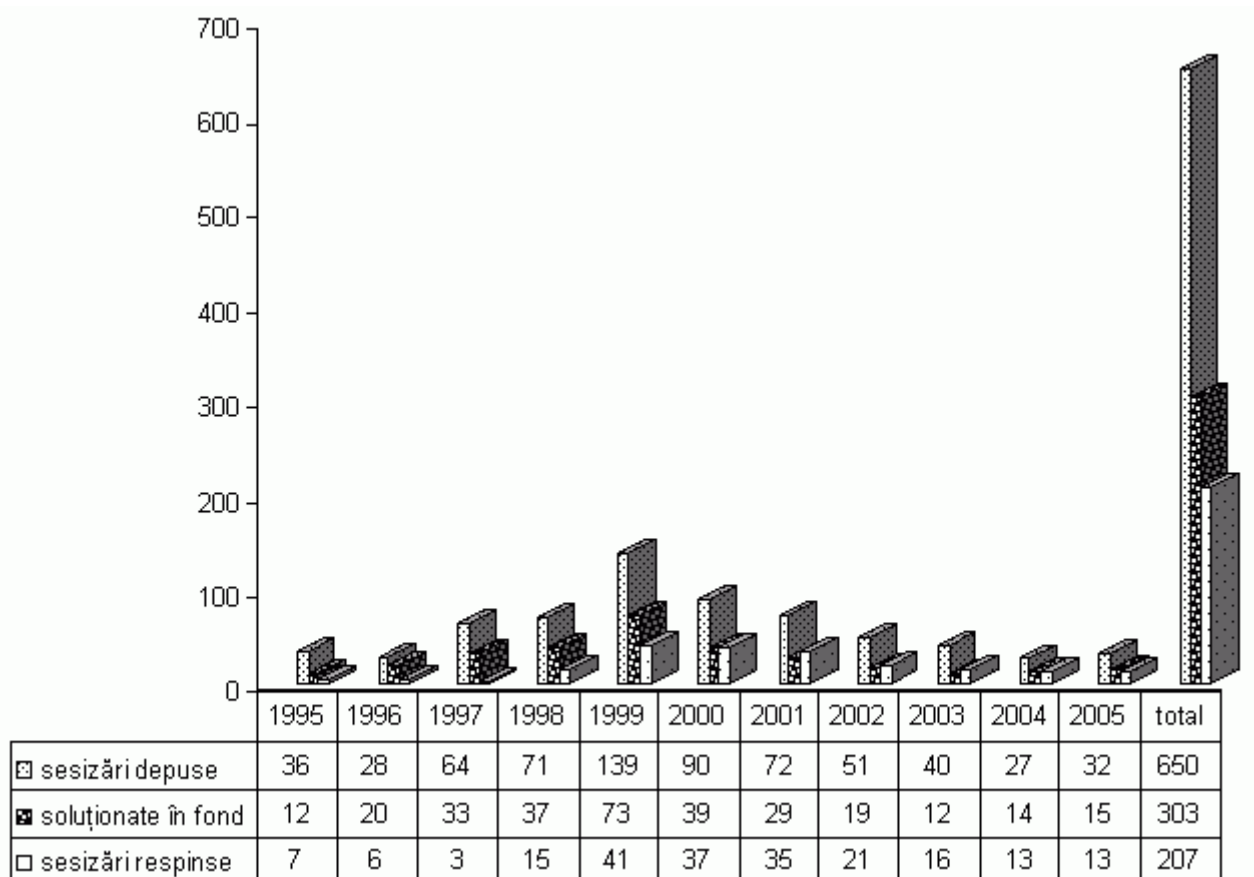
Anexa 1

*Sesizările depuse de subiecți
în perioada februarie 1995 - decembrie 2005*

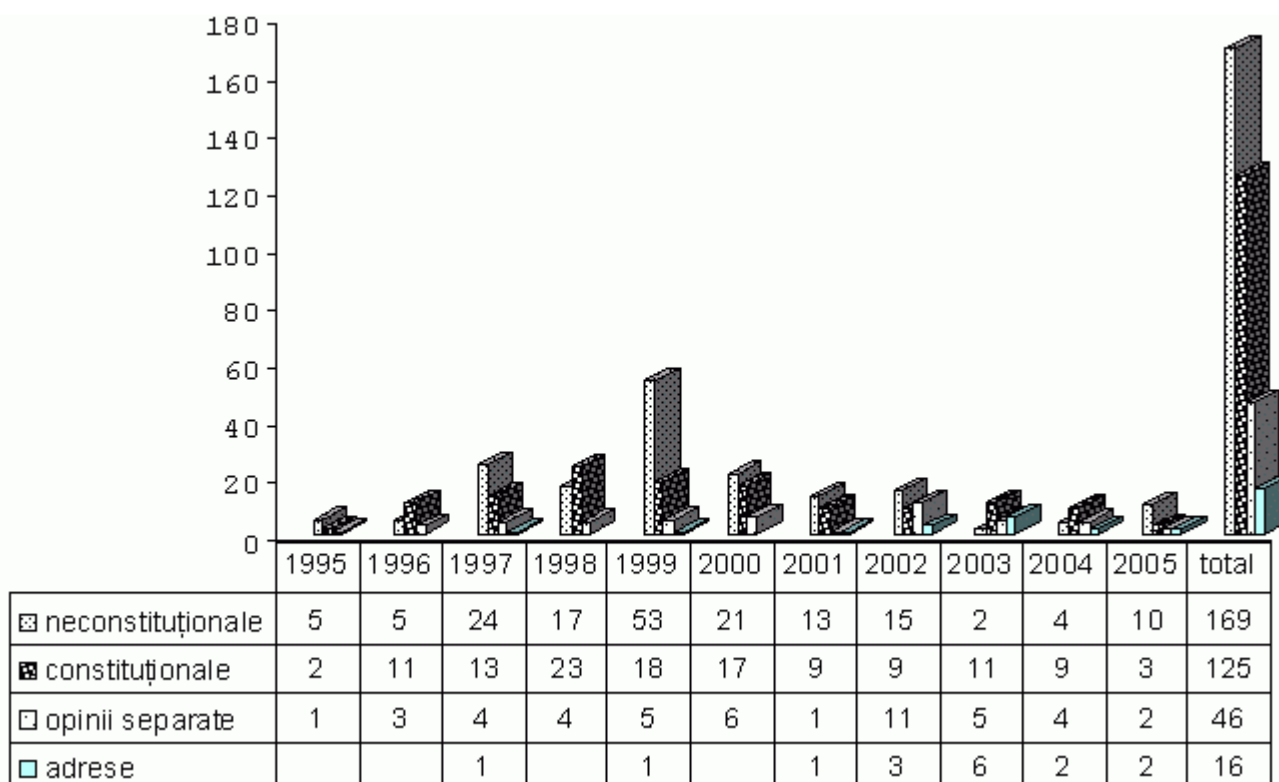
Anexa 2

*Sesizările depuse, soluționate în fond și respinse
în perioada februarie 1995 - decembrie 2005*

Anexa 3

*Acte normative supuse controlului constituțional
în perioada februarie 1995 - decembrie 2005*

*Competența Curții Constituționale
conform art.135 alin.(1) din Constituție
în perioada februarie 1995 - decembrie 2005*

